

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах господарювання кожне підприємство керується принципами самоокупності та самофінансування. Обґрунтованість управлінських рішень щодо формування фінансових планів та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів стає все більш актуальною проблемою. Високий рівень управління підприємством не може бути досягнутий без фінансового планування, як складової фінансової діяльності суб'єктів господарювання забезпечує їх успіх на ринку.

Теорія та методологія планування довгий час була і залишається однією з основних проблем фахових наукових досліджень.

Останніми роками в науковій економічній літературі, в роботах багатьох вітчизняних вчених-економістів велика увага приділяється розвитку фінансового планування та адаптації зарубіжного досвіду до умов української економіки. Особливості фінансового планування розглядаються в працях Р.Акофф, І.Ансофф, В.Бочаров, Р.Брейлі, І.Брігхем, Ван Хорн Дж., Дж.Вахович, У.Кінг, Ч.Лі, С.Маєрс, М.Поукко, А.Робсон, Дж.Сігел, А.Тейлор, Дж.Фіннерті, Дж.Шим, О.М. Бандурка, І.А. Бланка, О.Д. Василюк, В.В. Ковалева, М.В. Мниха, А.М. Поддєрьогіна, Г.М. Тарасюк, Н.М. Ушакова та ін. Водночас не вирішеними раніше частинами загальної проблеми залишається побудова механізму ефективної системи фінансового планування господарюючих структур.

Відаючи належне існуючим теоретичним та методичним положенням в царині фінансового планування, слід наголосити на недостатній розробленості та обґрунтованості багатьох питань фінансового планування, які потребують подальшого дослідження в контексті сучасних тенденцій розвитку економічних систем.

Проблема фінансового планування є дискусійною. На сьогоднішній день не вироблено єдиного підходу серед науковців і практиків щодо структуризації моделі фінансового планування в різних сферах економіки та бізнесу, а отже спірним і дискусійним залишається підхід до визначення самої суті фінансового планування, його завдань та принципів.

Перше, з чого починається будь-яке наукове дослідження – вивчення сутності економічного явища, уточнення понять та наукових дефініцій. Історичні факти і події, що зумовлюють безперервний процес руху науки, створюють підґрунтя для його розуміння, уточнення та удосконалення. Поняттю «фінансове планування» у сучасному його розумінні передували тривалі дискусії вчених різних країн та епох.

Ознайомившись з підходами економістів-практиків щодо трактування «фінансове планування» вважаємо, що дане поняття необхідно розглядати в двох ключових аспектах:

- по-перше, фінансовий план господарюючого суб'єкта являє собою баланс його доходів і витрат, які мають бути взаємоузгодженими та взаємопов'язаними;

- по-друге, фінансове планування, як управлінський процес, визначений кількісними та якісними параметрами механізму реалізації планових показників.

Водночас існує також неоднозначність серед науковців у визначенні головних завдань фінансового планування, що ускладнює прийняття управлінських рішень менеджментом підприємств та потребує їх систематизації та оптимального обґрунтування.

Використовуючи наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, обґрунтуємо основні завдання фінансового планування в сучасних умовах господарювання.

На нашу думку, заслуговують на увагу такі положення: забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними власними фінансовими ресурсами; забезпечення нормального виробничо-торговельного процесу необхідними фінансовими ресурсами; визначення планових обсягів необхідних грошових коштів і напрямів їх витрачання; установлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання; виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

На основі визначених завдань щодо фінансового планування можна розглянути та узагальнити визначені в різних літературних джерелах принципи фінансового планування діяльності суб'єктів господарювання.

Вперше принципи планування були сформовані А.Файоном, як основні потреби до розробки програми діяльності чи планів підприємства. Ним було визначено: необхідність, єдність, безперервність, гнучкість та точність.

Пізніше, Расел Акофф обґрунтував ще такі принципи планування як – принцип участі та холізму. У сучасній вітчизняній науці й практиці планування, крім розглянутих класичних принципів, широко відомі загальноекономічні принципи: науковості, обґрунтованості, цілеспрямованості, комплексності, оптимальності, ефективності, пріоритетності, збалансованості, зайнятості, директивності, самостійності, конкретності, об'єктивності, динамічності, ризику тощо. Всі вони досить докладно розкриті в науковій і навчальній літературі з планування.

Дотримання вказаних принципів є необхідною умовою здійснення фінансового планування діяльності суб'єктів господарювання, запорукою вирішення завдань та досягнення поставлених цілей і самі ці принципи складають зміст концепцій адаптивного ринкового планування.

Зазначимо основні позитивні моменти фінансового планування: з моменту впровадження системи фінансового планування підвищується фінансова обґрунтованість схвалених рішень на всіх рівнях управління; зростає ефективність щодо використання активів, що є у розпорядженні підприємства і його окремих структурних підрозділів, як в матеріальній і нематеріальній формі, а також ресурсів; суб'єкт господарювання має можливість для створення найбільш точнішого проекту за оцінкою інвестиційної привабливості від ділових сфер господарської діяльності, які воно реалізує або якими воно збирається зайнятися в перспективному майбутньому; використовуючи політику фінансового планування перед прийняттям правильного управлінського рішення можна чіткіше сформулювати потребу у фінансових інвестиціях і кредитах, а також інших ресурсах та кредитах за різними напрямками господарської діяльності і видах бізнесу; з позиції інвесторів, що вклали гроші в бізнес, підприємство може бути розглянуто як зрозумілий «фінансово прозорий» механізм функціонування; підвищується рівень управління підприємством за рахунок посилення фінансової дисципліни, а також поєднання стимулювання ефективнішої роботи структурних підрозділів на користь всієї організації; зростає можливість чіткої регламентації взаємозв'язків між структурними підрозділами підприємства.

Головною метою фінансового планування на сучасному підприємстві є забезпечення фінансових можливостей для успішної господарської діяльності, одержання необхідних для цього засобів і в кінцевому підсумку – досягнення прибутковості всіх видів діяльності підприємства.

Водночас поряд з факторами, які вимагають широкого застосування системи фінансового планування в сучасних умовах господарювання на початкових етапах їх застосування, діють також фактори, які обмежують його використання вітчизняними підприємствами. До них належать: високий ступінь невизначеності на вітчизняному ринку та за його межами, пов'язаний з глобальними змінами у всіх сферах суспільного життя; відсутність ефективної нормативно-правової бази щодо системи фінансового планування; обмежені фінансові можливості підприємств для здійснення фінансових розробок у галузі планування.

Враховуючи результати проведеного дослідження, вважаємо за можливе стверджувати, що в сучасних умовах розвиток фінансового планування є одним із базисних внутрішньоорганізаційних контекстів в управлінській системі господарюючого суб'єкта. В цілому, основні висновки та перспективи подальших досліджень в даному контексті є такими:

1. Фінансове планування – це управлінський процес, який визначається кількісними та якісними параметрами механізму реалізації взаємопов'язаних та взаємоузгоджених планових показників, які відображені в балансі доходів та витрат підприємства, тобто у фінансовому плані.

2. Розробка фінансового плану, на наш погляд, є логічним завершенням процесу планування діяльності підприємства в цілому, і дає можливість оцінити кінцеві результати його господарювання в планованому періоді. Результати розробки фінансового плану необхідні для узагальнення інформації, що стосується джерел і часу надходження коштів та обсягів цих надходжень, напрямів їх використання, відповідності потреби в засобах і їх наявності, фінансового стану, якого можливо досягнути протягом і наприкінці планового періоду.